

1. KULTURA, TURYSTYKA I SPORT

8.1. Zabytki

Rys historyczny

Nazwa "Bestwina" pochodzi z początku XIV wieku, jednak fakt istnienia średniowiecznego grodziska Wiślan pochodzącego z okresu panowania Mieszka I, świadczy o tysiącletnich dziejach gminy. Historia związana jest kolejno z kasztelanią oświęcimską, księstwem oświęcimsko-zatorskim i „państwem żywieckim”. W okresie reformacji gmina uległa wpływowi nauki Lutera, a potem Kalwina i dopiero w połowie XVII w. nastąpił powrót do kościoła katolickiego.

W 1683 r. przez wieś przeszły wojska króla Jana Sobieskiego zdążające z Krakowa na odsiecz Wiedniowi.

Na przełomie XV/XVI wieku w historii Bestwiny odnotowany został szybki rozwój gospodarki stawowej. Osiągnięciem na skalę Europy było wyhodowanie nowej odmiany karpia, tzw. polskiego.

W 1784 r. wojewoda krakowski, Piotr Małachowski, stworzył stanowe Państwo Bestwińskie.

W XIX i XX w. tereny gminy należały do rodziny Habsburgów. W latach 1824-1826 z inicjatywy arcyksięcia Karola Ludwika Habsburga wybudowano pałac w stylu późnoklasycystycznym, który stanowi aktualnie cenny zabytek gminy.

W latach 1933-1944 Bestwina należała do Leona Karola Habsburga, a w okresie [1977-1982](#) stanowiła część [Czechowic-Dziedzic](#).

Na terenie Gminy znajdują się zabytki świadczące o tysiącletniej historii Ziemi Bestwińskiej.

Do zabytków i obiektów, które warto zobaczyć w Gminie Bestwina należy zaliczyć:

- ▶ kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Bestwinie z XVI w., późnogotycki z barokowym wystrojem wnętrza
- ▶ kościół parafialny p.w. Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny w Kaniowie
- ▶ późnoklasycystyczny pałac Habsburgów
- ▶ średniowieczny gródek rycerski
- ▶ stary cmentarz (XVII w., w podziemiu kościoła spoczywają prochy proboszczów i dziedziców bestwińskich)
- ▶ strażacki wóz bojowy z końca XIX w.

- ▶ renesansowy nagrobek wojewody P.Myszkowskiego i jego żony Jadwigi
- ▶ drewniane chaty z XIX w. o konstrukcji zrębowo słupowej
- ▶ muzeum regionalne im. ks. Zygmunta Bubaka
- ▶ kamienne figury przydrożne z XVIII i XIX w.

Zarówno kościół, tak i cmentarz w Bestwinie zostały zinwentaryzowane przez Górnośląskie Dziedzictwo Kulturowe i Wojewódzki Wydział Ochrony Zabytków.

Do zabytków zalicza się także Park Starodrzewia z dębami szypułkowymi (stawy bestwińskie, las janowicki, morenowe oczko polodowcowe i pradoliny Wisły w Kaniowie), park lipowy pszczelarzy z działką miododajną oraz pomniki przyrody. Aktualnie na terenie Gminy znajduje się 6 pomników przyrody widniejących w rejestrze Pomników Przyrody (stare dęby, lipy i jawory) oraz 21 sędziwych dębów szypułkowych znajdujących się na terenie Parku Zamkowego i chronionych przez Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody.

Uchwałami Rady Gminy Bestwina ustanowiono także obszar chronionego krajobrazu – „Podkęcie” wraz z doliną rzeki Białej (uchwała nr XII/68/95 z dnia 29.06.1995) oraz użytek ekologiczny – „Oczko wodne w Kaniowie” (uchwała nr XIII/72/95 z dnia 14.09.1995).

Na terenie Gminy występuje wiele miejsc związanych z dziejami Bestwiny czy dawnymi legendami, np. źródło Galachówka, lipa Hallera, Zielony Krzyż (wesele bestwińskie, św. Jan Nepomucen, konfederacja barska).

8.2. Kultura

Na terenie Gminy Bestwina działa Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji w Bestwinie, który jest organizatorem wielu różnorodnych imprez kulturalnych. Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji stanowi kompleksowo wyremontowany obiekt posiadający dwie sale. W jednej z nich (widowiskowo-koncertowej) odbywają się imprezy kulturalne, a w drugiej zajęcia kół artystycznych oraz próby lokalnych zespołów. Grupy i zespoły skupiają zarówno młodych jak i starszych mieszkańców, a są to m.in.:

- ▶ Regionalny Zespół Pieśni i Tańca – typ: folklor - zespół pieśni i tańca,
- ▶ Młodzieżowy Teatr Tańca „Makbet” – typ: taniec nowoczesny,
- ▶ Dziecięca Formacja Tańca Nowoczesnego – typ: taniec nowoczesny,
- ▶ Arpeggio – typ: muzyka – wokalnie – instrumentalny.

Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji w Bestwinie jest organizatorem wielu imprez (Rewie Orkiestr Dętych, Bestwińskie Spotkania Folklorystyczne) oraz konkursów dla dzieci i młodzieży. Szeroki wachlarz organizowanych zajęć kulturalnych odbywających się w ośrodku sprawia, że mieszkańcy mają możliwość sprawdzenia swoich umiejętności w konkursach plastycznych, gitarowych, pianistycznych, przyrodniczych, poetyckich, karaoke, z wiedzy literackiej czy na amatorski film dokumentalny.

Wydarzenia społeczno-kulturalne odbywają się także w salach remiz Ochotniczych Straży Pożarnych we wszystkich czterech sołectwach. Odbywają się w nich spotkania i występy różnych organizacji działających na rzecz gminy i pielęgnujących lokalne wartości. Należy tutaj zaliczyć między innymi Koło Gospodyń Wiejskich, Orkiestry Dęte.

Na terenie Gminy odbywają się imprezy kulturalne nie tylko o charakterze lokalnym, ale także regionalnym i międzynarodowym. Przykładem są organizowane na estradach gminnych i obiektach sportowych w Bestwinie Dni Powiatu Bielskiego, w czasie których można obejrzeć międzygminne potyczki sportowe samorządowców czy występy zagranicznych zespołów folklorystycznych (np. z Węgier i Chorwacji).

Miejsce krzewienia kultury stanowią także biblioteki. Na terenie Gminy działa Gminna Biblioteka Publiczna w Bestwinie oraz jej 3 filie: w Bestwinie, Janowicach i Kaniowie. Organizowane w nich konkursy i spotkania poetyckie, konkursy fotograficzne, sesje naukowe oraz wystawy stanowią istotny element życia kulturalnego Gminy. Dodatkowo mieszkańcy mogą korzystać z księgozbiorów książek, czasopism i multimedialnych. Aktywność mieszkańców pod względem wypożyczeń w latach 2001-2005 prezentuje poniższa tabela. Na 1000 mieszkańców Gminy Bestwina przypada 277 czytelników bibliotek, w porównaniu do powiatu bielskiego i województwa śląskiego, jest to dobry wynik, bowiem w powiecie bielskim na 1000 mieszkańców przypada 209 czytelników, natomiast w województwie 224.

Tabela 1 Liczba czytelników i wielkość księgozbioru w Bibliotekach i Filiach Gminy Bestwina oraz liczba czytelników na 1000 mieszkańców oraz ilość wypożyczeń

Biblioteki i filie Gminy Bestwina					
	2001 r.	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.
Czytelnicy w ciągu roku	2 428	2 486	2 629	2 769	2 882
Księgozbiór (ilość woluminów)	54 370	54 806	56,352	59 154	61 871
Wypożyczenia Księgozbioru na zewnątrz	35 251	40 150	42 873	45 510	48 081
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców	brak danych	245	257	267	278
Wypożyczenia księgozbioru na 1 czyt. w woluminach	brak danych	16,15	16,31	16,44	16,68

Źródło: dane GUS – www.stat.gov.pl

Jak wynika z danych zawartych w tabeli na przestrzeni lat obserwuje się ciągły wzrost czytelników i liczby wypożyczeń. Także księgozbiór ulega systematycznemu powiększaniu

W budynku „Gromadzkim” w Kaniowie, w którym znajduje się filia biblioteki, odbywają się również próby orkiestry dętej w Kaniowie (budynek ten został kompleksowo wyremontowany w ostatnich latach).

Życie kulturalne Gminy skupia się także wokół Muzeum Regionalnego, w którym kultywuje się dziedzictwo regionalne i wartości lokalne. W Muzeum organizowane są ekspozycje prezentujące historię ziemi bestwińskiej, prezentowane są eksponaty sztuki sakralnej i wozownia.

Ważnym wydarzeniem kulturalnym są organizowane corocznie dożynki, które pielęgnują lokalne wartości.

8.3. Turystyka, rekreacja i sport

Warunki przyrodniczo topograficzne oraz urozmaicona rzeźba terenu powodują, iż Gmina Bestwina stanowi atrakcyjne miejsce rekreacyjno-wypoczynkowe.

Szczególne usytuowanie Bestwiny na skraju aglomeracji miejsko – przemysłowej oraz brak silnej industrializacji gminy sprzyja rozwojowi aktywnych form rekreacji i wypoczynku. Atrakcyjna rzeźba terenu, użytki ekologiczne, lasy, stawy, wąwozy i łąki zachęcają do spacerów, wędkowania, jazdy na rowerze. Malowniczy krajobraz Bestwiny podkreślają plantacje ogrodnicze oraz liczne stawy rybne.

Bliska odległość do Beskidu Zachodniego umożliwia organizowanie krótkich wycieczek górskich, a kompleks leśny - Janowicki Las to ciekawy teren dla grzybiarzy i myśliwych (wyznaczony jest tutaj okręg łowiecki).

Miłośnikom wędkarstwa i sportów wodnych służą akweny wodne w Kaniowie. Są to wyrobiska powstałe w wyniku eksploatacji żwiru, które zostały wypełnione wodą i w niewielkim stopniu zagospodarowane. W obrębie akwenów utworzono dwa boiska wodne do kajaków oddzielone podestami pływającymi. W ich sąsiedztwie znajduje się prowizoryczna plaża i dwa boiska do siatkówki plażowej. Dawna żwirownia w Kaniowie odwiedzana jest nie tylko przez mieszkańców Gminy, ale przyciąga gości także z okolicznych miast, np. Bielska – Białej, Czechowic – Dziedzic czy Pszczyzny.

Sztandarowym sportem Gminy Bestwina, ściśle związanym z akwenami wodnymi w Kaniowie, jest wodna dyscyplina sportowa kajak-polo. Na terenie akwenu od 2003 r. działa Uczniowski Klub Sportowy "SET" Kaniów. Historia Klubu sięga jednak 1996 r., kiedy to nauczyciele i rodzice działający w Radzie Rodziców przy szkole podstawowej w Kaniowie założyli klub sportowy. W szczególny sposób należy podkreślić, iż członkowie Klubu osiągają bardzo dobre wyniki w kajak-polo nie tylko na szczeblu krajowym, ale także na Mistrzostwach Europy i Świata. **Warto zaznaczyć, że w Kaniowie organizowane są Mistrzostwa Polski w kajak-polo, dlatego też teren ten powinien stać się wizytówką gminy i zostać kompleksowo zagospodarowany w celu ponadregionalnej promocji gminy.** Odczuwalne są jednak braki zarówno w podstawowej infrastrukturze w obrębie akwenów wodnych, jak również w infrastrukturze okołoturystycznej (baza noclegowa i gastronomiczna).

Na terenie Gminy odbywa się szereg imprez rekreacyjno-sportowych, organizowanych głównie przez Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji, takich jak:

- ▶ Pikniki Rodzinne
- ▶ Święto Karpia Polskiego
- ▶ Janowicki Rajd Rowerowy
- ▶ Turniej tenisa ziemnego o puchar dyrektora CKSiR
- ▶ Amatorski Turniej w piłce nożnej halowej
- ▶ Amatorski Turniej w Piłkowej Piłce Siatkowej
- ▶ Powiatowy Turniej Samorządowców w Piłkowej Piłce Siatkowej
- ▶ Turniej dzikich drużyn w halowej piłce nożnej
- ▶ Turniej Piłkarski o puchar dyrektora CKSiR
- ▶ Turniej brydża sportowego.

Ponadto w Gminie Bestwina prężnie działa kilka klubów sportowych. Są to, oprócz wymienionego już Uczniowskiego Klubu Sportowego "SET" Kaniów:

- ▶ Klub Sportowy Bestwinka – dyscyplina: piłka nożna
- ▶ Ludowy Klub Sportowy „Przełom” w Kaniowie– dyscyplina: piłka nożna
- ▶ Ludowy Klub Sportowy w Bestwinie – dyscyplina: piłka nożna
- ▶ Uczniowski Klub Sportowy "THE BEST" Bestwinka– dyscyplina: tenis stołowy

Stan techniczny infrastruktury sportowej należy uznać ogólnie jako dobry, jednak pewne elementy wymagają remontu i modernizacji, np. pawilon sportowy przy LKS Bestwina czy też infrastruktura sportowa przy KS Bestwinka.

Ofertę wypoczynku i rekreacji wzbogacają także korty tenisowe i szkółka jazdy konnej.

Pomimo korzystnego usytuowania Gminy oraz atrakcyjnych walorów krajobrazowo-przyrodniczych nie można mówić o rozwoju turystyki w Gminie Bestwina. Brak jest bowiem podstawowej infrastruktury: bazy noclegowej, punktów gastronomicznych, zagospodarowanych terenów rekreacyjnych i wypoczynkowych. Rozwój rekreacji i wypoczynku może stać się dodatkowym atutem Gminy i źródłem dochodów mieszkańców (na przykład poprzez rozwój agroturystyki), jednak konieczne jest podjęcie działań ukierunkowanych na zagospodarowanie akwenów wodnych po byłej zwirowni w Kaniowie oraz stworzenie warunków do uprawiania sportów wodnych, które stają się domeną gminy. Dzięki stworzeniu infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej na bazie dostępnych zasobów naturalnych i przemysłowych, rozwijać się będzie także infrastruktura okołoturystyczna

w formie miejsc noclegowych, punktów gastronomicznych oraz innych atrakcji dla turystów.